

علیرضا اعرافی

مکاسب محرّمه ۱

محرمات روابط میان فردی ۲ (کذب)

تقریر: سید نفی موسوی

برگزیده سی و هفتمین جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۸

نشر اشراق و عرفان

سرشناسه : اعرافی، علیرضا، ۱۳۳۸ -

Arafi, AliReza

عنوان و نام پدیدآور : مکاسب محرمة / علیرضا اعرافی؛ تقریر علیرضا گودرزی؛ ویراستار عباسعلی مردی.

وضعیت ویراست : ویراست ۲.

مشخصات نشر : قم: موسسه فرهنگی هنری اشراق و عرفان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری : ج. ۱۱.

شابک : ۹۵۰۰۰۰ : ریال: ۵-۴۴-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۱. : ۶۰۰۰۰۰ : ریال: ۲۲-۴۵-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸ :

۸۵۰۰۰۰ : ریال: ۹-۴۶-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۳. : ۷۰۰۰۰۰ : ریال: ۶-۴۷-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۴. :

۷۰۰۰۰۰ : ریال: ۳-۴۸-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۵. : ۵۰۰۰۰۰ : ریال: ۰-۴۹-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۶. :

۸۰۰۰۰۰ : ریال: ۵-۴۸-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۷. : ۷۵۰۰۰۰ : ریال: ۳-۵۱-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۸. :

۹۰۰۰۰۰ : ریال: ۰-۵۱-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۹. : ۵۶۰۰۰۰ : ریال: ۷-۵۳-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۱۰. : ۹۰۰۰۰۰ :

ریال: ۴-۵۴-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۱۱. :

ج. ۲-۱۱ (چاپ اول: ۱۴۰۰) (فیبیا).

یادداشت : کتابنامه.

مندرجات : ج. ۱. اعیان نجس. - ج. ۲. کالاهای دارای منفعت حرام / تقریر محمد عابدین زاده، اصغر صفرزاده. -

ج. ۳. محرمات علوم / تقریر جواد ابراهیمی؛ ویراستار عباسعلی مردی، حامد عبداللہی سفیدان. -

ج. ۴. محرمات هنر / تقریر احمد عابدین زاده، حسن حیدرزاده؛ ویراستار عباسعلی مردی. -

ج. ۵. محرمات هنر ۲ (غنا) / تقریر محمد آزادی؛ ویراستار احمد رضائی. - ج. ۶. محرمات ورزش

و بازی / تقریر احمد شہامت، حسین مولودی، محمد کاظم مبلغ؛ ویراستار یوسف قربانی. - ج. ۷. -

محرمات روابط میان فردی ۱ (غیبت) / تقریر علیرضا گودرزی، احمد عابدین زاده؛ ویراستار احمد

رضائی. - ج. ۸. محرمات روابط میان فردی ۲ (کذب) / تقریر سید تقی موسوی؛ ویراستار احمد

رضائی. - ج. ۹. محرمات روابط میان فردی ۳ / تقریر محمد قاسم رجایی، مهرزاد آور، تقی مہری؛

ویراستار یوسف قربانی، احمد رضائی. - ج. ۱۰. محرمات سیاست / تقریر سید عنایت اللہ کاظمی؛

ویراستار یوسف قربانی. - ج. ۱۱. محرمات تجارتی و اداری (اخذ اجرت برای واجبات) / تقریر احمد

عابدین زاده، جواد ابراهیمی، علی بخشی؛ ویراستار عباس مردی، احمد رضائی.

موضوع : معاملات (فقه)

موضوع : Transactions (Islamic law*)

موضوع : کسب و کار حرام

موضوع : Business, Illicit*

رده بندی کنگره : BP1۹۰/۱

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۲۷

شماره کتابشناسی ملی : ۸۴۵۰۰۵۹

مکاسب محرمة ۸ (روابط میان فردی ۲/کذب)

علیرضا اعرافی

تقریر.....سید نقی موسوی
ناشر.....مؤسسه اشراق و عرفان
ویراستار.....احمد رضائی
امور هنری.....حمید بهرامی
نوبت و تاریخ چاپ.....ویراست دوم، چاپ اول/تابستان ۱۴۰۰
لیتوگرافی، چاپ و صحافی.....چاپ هوشنگی
شمارگان.....۵۰۰ نسخه
قیمت.....۷۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای مؤسسه اشراق و عرفان محفوظ است

ISBN : 978-600-8542-51-3

www.eshragh-erfan.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۰

info@eshragh-erfan.com

نمبر: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۱

آدرس: ایران، قم، خیابان معلم، معلم ۸، کوچه شهید محقق، پلاک ۵۹

فهرست

۱۷.....	سخن مؤسسه.....
۱۹.....	مقدمه ویراست دوم.....
۲۱.....	پیشگفتار.....
۲۵.....	مقدمه.....

فصل ۱. کلیات پژوهش / ۲۷

۲۹.....	۱. مفهوم شناسی.....
۲۹.....	مفهوم شناسی کذب.....
۳۲.....	مفاهیم مشابه.....
۳۵.....	۲. پیشینه.....
۳۶.....	۱-۲. پیشینه عام.....
۳۶.....	الف) کذب در تاریخ و ادیان.....
۳۸.....	ب) کذب در علوم انسانی.....
۵۵.....	ج) کذب در علوم اسلامی.....
۵۸.....	۲-۲. پیشینه خاص.....
۵۸.....	الف) پیشینه طرح کذب در «کتاب المکاسب».....
۶۱.....	ب) گزارشی از «کتاب المکاسب» شیخ انصاری و تابعان.....
۶۲.....	ج) طرح کذب در دیگر ابواب فقه (غیر از مکاسب).....
۶۳.....	د) پیشینه بحث در فقه اهل سنت.....

فصل ۲. حقیقت کذب و زوایای مفهومی آن ۶۹/

۶۹	۱. معیار کذب
۶۹	مطلب اول: مطابقت؛ معیار صدق و کذب
۷۲	مطلب دوم: مطابق چیست؟
۷۲	مطلب سوم: دیدگاه‌های رقیب
۷۲	دیدگاه نظام
۷۴	دیدگاه جاحظ
۷۵	۲. حقیقت تصدیق
۷۷	۳. عدم اختصاص صدق و کذب به الفاظ
۷۷	۴. نقش قصد حکایت در صدق عنوان «کذب»
۸۰	۵. استماع و افهام در کذب
۸۱	دلیل عدم اشتراط
۸۱	ادله اشتراط
۸۱	دلیل اول: نقش اراده
۸۵	دلیل دوم: انصراف ادله حرمت کذب به قصد افهام
۸۶	نکاتی در جمع‌بندی
۸۶	۱. عدم اشتراط حضور مستقیم و بالفعل مخاطب
۸۶	۲. معیار، افهام فعلی یا استقبالی
۸۷	۳. اشتراط افهام و نه قصد افهام
۸۸	۴. تأثیر ناپذیری مستمع
۸۹	۵. اشتراط افهام در عناوین مشابه (سب، فحش، تمسخر، غیبت و...)
۹۰	۶. کراهت موارد متصرف از ادله کذب
۹۱	۷. تعدد مستمع و تعدد عقاب
۹۳	۶. کذب در مدالیل التزامی
۹۵	احتمال اول: شمول
۹۵	احتمال دوم: عدم شمول
۹۵	۱. اختصاص صدق و کذب به الفاظ
۹۶	۲. توالی فاسد احتمال شمول

طایفه اول: روایات ناهیه.....	۱۲۷
۱. صیغه نهی.....	۱۲۷
۲. ایاک و الکذب.....	۱۳۳
۳. صیغه امر.....	۱۳۶
۴. روایات کبیره بودن کذب و مستثنائات آن.....	۱۴۰
جمع‌بندی طایفه اول.....	۱۴۰
طایفه دوم: روایات وعد و وعید.....	۱۴۰
۱. تکذیب خدا و فرشتگان.....	۱۴۱
۲. وعده ثواب برای ترک کذب.....	۱۴۳
۳. آثار در قیامت (آخری).....	۱۴۳
۴. محرومیت از توفیقات معنوی.....	۱۴۴
جمع‌بندی طایفه دوم.....	۱۴۵
طایفه سوم: روایات معصیت بودن کذب.....	۱۴۵
۱. معادل سازی کذب با معصیت.....	۱۴۶
۲. معادل سازی با مصادیق معصیت.....	۱۵۱
جمع‌بندی طایفه سوم.....	۱۵۴
طایفه چهارم: روایات ناسازگاری کذب و ایمان.....	۱۵۴
۱. نجشیدن طعم ایمان.....	۱۵۵
۲. خلوق سنجیه و طبیعت مؤمن از کذب.....	۱۵۹
۳. مجانب و مخرب ایمان.....	۱۶۰
۴. عدم کذب مؤمن و امارت کذب برای نفاق.....	۱۶۱
طایفه پنجم: روایات بیانگر ریشه‌ها و آثار کذب.....	۱۶۵
جمع‌بندی روایات.....	۱۶۸
حاصل ادله.....	۱۷۰

فصل ۴. کذب خاص ۱۷۱/

۱. تهمت و افترا.....	۱۷۱
۲. کذب علی الله والرسول.....	۱۸۶
۳. قذف.....	۱۹۲

مقدمه ویراست دوم

تقریر مکاسب محرمه، با اذن و توفیق خداوند تعالی و عنایت اهل بیت علیهم السلام در پانزده جلد به پایان رسید و در سال ۱۳۹۸ به عنوان برگزیده کتاب جمهوری اسلامی ایران دست یافت. به شکرانه این نعمت، در مقابل درگاه خداوند تعالی پیشانی بندگی بر زمین می‌ساییم.

از خصوصیتی که این کتاب را از کتاب‌های هم‌ردیف خود ممتاز می‌کند، طرح و بررسی دقیق و عالمانه مسائل کتاب و طرح نویی است که استاد معظم آیت‌الله اعرافی برای تنظیم مباحث مکاسب محرمه در کتاب حاضر ارائه نموده است. افزون بر آن، تقریر مناسب کتاب است که شامل تبدیل شیوه گفتاری و کلاسی مباحث به نوشتاری و کتابی، مستندسازی مطالب و افزودن مفهوم‌شناسی و پیشینه فقهی و فرافقهی در بیشتر مباحث کتاب است. شوربختانه گاهی در تقریرات دیده می‌شود که مطالب اساتید به شکل گفتاری و بدون مستندسازی، به همان شکل القاشده، تقریر می‌شود. این امر به ظاهر امانتداری، اما مخل تقریر مناسب است؛ زیرا خواننده کتاب را سردرگم می‌کند و افزون بر اتلاف وقت خوانندگان، مراد اساتید را به شایستگی منتقل نمی‌کند.

بی‌تردید بیشتر کارهای بشری دارای اشکالات و کاستی‌هایی است؛ و تقریر حاضر از این قاعده مستثنا نیست؛ از این رو برای اصلاح بعضی اشکالات و زیاتر کردن کار، تصمیم گرفتیم کتاب حاضر را با ویراست جدید به چاپ رسانیم. برای این کار تغییرات پیش رو را در ویراست جدید انجام دادیم:

۱. تصحیح بعضی اشکالات ویرایشی و محتوایی؛